

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ (Απρίλιος 2008)

Συγγραφέας: ΚΙΜΩΝ ΧΑΤΖΗΜΠΙΡΟΣ

Το ποτάμι αποτελεί χαρακτηριστικό μιας πρωτεύουσας πόλης. Η εικόνα του Λονδίνου συνδέεται με τον Τάμεση, του Παρισιού με τον Σηκουάνα, της Ρώμης με τον Τίβερη, της Πράγας με τον Βλτάβα, της Βαρσοβίας με τον Βιστούλα, της Βιέννης, της Βουδαπέστης, του Βελιγραδίου με τον Δούναβη. Δείξε μου το ποτάμι σου να σου πω τι είσαι: ο Κηφισός είναι η εικόνα αθλιότητας της νεοελληνικής Αθήνας.

Δεν ήταν πάντα έτσι. Κάποτε ο Κηφισός ήταν πραγματικό μικρό ποτάμι όπου λειτουργούσαν νερόμυλοι, τα νερά του πότιζαν τον ελαιώνα, οι όχθες σχημάτιζαν ειδυλλιακά τοπία, υπήρχε σημαντική βιοποικιλότητα όπως το ενδημικό ψαράκι *Pseudophoxinus stymphalicus marathonicus*. Γιατί χάλασε η εικόνα; Έφταιξε, λένε, η φτώχεια, η προσφυγιά, οι πόλεμοι. Πρόκειται για ταπεινή δικαιολογία. Πολλοί λαοί και πόλεις πέρασαν χειρότερα βάσανα, αλλά δεν κατέστρεψαν τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά τους. Εδώ, η έλλειψη ορθολογισμού και κοινωνικής συνείδησης, δηλαδή ένα είδος πολιτιστικής ανικανότητας, στιγμάτισε δημάρχους και μηχανικούς, υπουργούς και ψηφοφόρους.

Πριν από λίγες μέρες διεξήχθη η 1η Επιστημονική Διημερίδα για τον Κηφισό Ποταμό, με ενδιαφέροντα ολοκληρωμένα πορίσματα (www.itia.ntua.gr/kephisos/). Τεχνικοί, νομικοί, αρχαιολόγοι, πολιτικοί, κινητοποιημένοι πολίτες μίλησαν για το τι έγινε και τι μπορεί να γίνει. Όλοι τώρα πια συμφωνούν ότι τα ρέματα στην πόλη είναι χρήσιμα. Εξασφαλίζουν την παροχέτευση των πλημμυρικών νερών, μειώνουν τους καύσωνες και βελτιώνουν το μικροκλίμα, αναπτύσσουν φυσική βλάστηση και πανίδα, λειτουργούν ως ανοιχτοί χώροι αναψυχής. Πρέπει να αντιμετωπίζονται ως ποτάμια και όχι σαν αγωγοί λυμάτων ή αυτοκινήτων. Χρειάζονται δασική βλάστηση στις ορεινές πλαγιές και ανοιχτές εκτάσεις για να λειτουργήσουν ως λεκάνες εκτόνωσης πλημμυρών. Οι κοίτες πρέπει να παραμένουν ακάλυπτες, ευρείες, φυσικές, καθαρές, όμορφες. Ωστόσο, η μεταχείρισή τους είναι απαράδεκτη. Όσοι φαρδιοί δρόμοι με νησίδα υπάρχουν σε ελληνικές πόλεις κρύβουν συνήθως καλυμμένα ρέματα. Όταν πάλι παραμένουν ακάλυπτα, ο φυσικός χαρακτήρας τους αλλοιώνεται με κατασκευές από

μπετόν στις όχθες, ενώ συνηθίζουμε να πετάμε εκεί οτιδήποτε άχρηστο.

Η κακομεταχείριση της λεκάνης απορροής του Κηφισού επιβαρύνει επί δεκαετίες τις πιο μειονεκτικές περιοχές. Αρχίζει από τον αφανισμό των δασών Πάρνηθας και Πεντέλης και συνεχίζεται με την τσιμεντοποίηση στις πεδινές λεκάνες. Οι όχθες πιέζονται από μπαζώματα και αυθαίρετα κτίσματα, η τμηματική κάλυψη και οι εγκιβωτισμοί του ποταμού επεκτείνονται. Παντού απορρίπτονται αστικά και βιομηχανικά λύματα, σκουπίδια των περιοίκων, άχρηστα αντικείμενα. Ωστόσο, η υποβάθμιση θεωρείται φυσιολογική, αφού ο Κηφισός χαρακτηρίζεται επίσημα σαν αποχετευτικό δίκτυο. Για την προστασία από πλημμύρες, σπάνια πραγματοποιούνται έργα εκεί όπου χρειάζονται περισσότερο, δηλαδή στην ορεινή λεκάνη. Επικρατούν τάσεις περαιτέρω τσιμεντοποίησης, αν και η αντιπλημμυρική προστασία που παρέχει είναι αμφίβολη. Οι διατομές είναι ανεπαρκείς χωρίς να βασίζονται σε υδρομετρήσεις. Με την καταστροφή της φυσικής κοίτης και την αντικατάστασή της από αγωγούς, προκαλούνται μη αναστρέψιμες αλλαγές στο ανάγλυφο, στον υδροφόρο ορίζοντα, στο μικροκλίμα. Επιπλέον, ο όποιος σχεδιασμός αγνοεί τις ενδεχόμενες κλιματικές αλλαγές.

Τα έργα γίνονται χωρίς επιστημονικά δεδομένα, αφού λείπουν οι καταγραφές. Δεν υπάρχει συλλογή στοιχείων για την ποσότητα, την ποιότητα και την οικολογία του νερού, μόνο ανεπαρκείς σποραδικές δειγματοληψίες. Στο Παρίσι, ατέλειωτες χρονοσειρές μετρήσεων στον Σηκουάνα από το 1820 επιτρέπουν μια εμπειριστατωμένη διαχρονική εκτίμηση της ποσότητας και ποιότητας του νερού. Στην Ελλάδα, ακόμα και το 2008, οι μετρήσεις, δηλαδή η επένδυση σε γνώση, είναι για κουτόφραγκους και οι οικονομικοί πόροι ξοδεύονται μαζικά σε πολυτελή ιδιωτική κατανάλωση.

Ο Κηφισός, περισσότερο από άλλες περιοχές, αξίζει να γίνει μητροπολιτικό πάρκο. Η φυσική αποκατάσταση του ποταμού δεν είναι οικολογική ουτοπία, αλλά υποχρέωση κοινωνικής δικαιοσύνης προς τους ταλαιπωρημένους πληθυσμούς των παρακηφίσιων περιοχών. Ακόμα και σήμερα απομένουν στον Κηφισό και τους παραποτάμους τμήματα οχθών με πλατάνια, αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα. Ένα σχέδιο αποκατάστασης με ορίζοντα 20ετίας είναι εφικτό, αν υπάρξει σωστή στρατηγική. Χρειάζεται άμεση εγκατάσταση δικτύου μετρήσεων, δέσμευση της ελεύθερης γης, σταδιακή απομάκρυνση δομημένου όγκου και ρυπογόνων χρήσεων, ώστε σταδιακά να

μετατραπεί όλο το ποτάμι σε φυσικό πάρκο. Το πρότυπο της ρεματιάς Χαλανδρίου υποδεικνύει μια επιθυμητή διαμόρφωση από τις πηγές μέχρι τις εκβολές.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ» στις 7 Απριλίου 2008, σ. 8.